

ΜΕΛΕΤΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

10

Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κεντρικής Μακεδονίας
Περιφέρειας
Δυτικής Μακεδονίας
περιφέρεια
Ηπείρου
περιφέρεια
Θεσσαλίας
περιφέρεια
Ιονίων Νήσων
περιφέρεια
Δυτικής Ελλάδας
περιφέρεια
Στερεάς Ελλάδας
περιφέρεια
Πελοποννήσου
περιφέρεια
Βορείου Αιγαίου
περιφέρεια
Νοτίου Αιγαίου
περιφέρεια
Κρήτης
περιφέρεια
Αττικής

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη ανατέθηκε από τον Ε.Ο.Τ. τον Ιανουάριο 2002 στην Εταιρεία Αναπτυξιακών Μελετών (ΕΤ.Α.Μ. Ε.Π.Ε), ύστερα από δημόσια πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης γίνεται διάγνωση του δυναμικού της τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας, η οποία περιλαμβάνει αξιολόγηση των υφιστάμενων πόρων, της τουριστικής προσφοράς και της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, καθώς και εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας ειδικών περιοχών. Στη συνέχεια αναλύονται τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης, επισημαίνονται οι ευκαιρίες και οι απειλές που αντιμετωπίζει το τουριστικό δυναμικό της περιφέρειας και διερευνάται η δυνητική ζήτηση.

Στο δεύτερο μέρος προτείνεται η στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας, καθορίζονται στόχοι και άξονες προτεραιότητας και καταστρώνεται πρόγραμμα δράσης

1. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

1.1. Αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων.

Οι ιστορικοί και πολιτισμικοί πόλοι, ο καθημερινός λαϊκός πολιτισμός, οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα μνημειακά σύνολα, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ήθη, έθιμα, τα τοπικά δρώμενα, η κρητική κουζίνα και ο λοιπός λαογραφικός πλούτος κ.λπ., εξετάζονται διεξοδικά στην μελέτη και διαπιστώνεται ότι αποτελούν ένα εξαιρετικής σημασίας πόρο για την Κρήτη.

Η προστασία και ανάδειξη τους προϋποθέτει την ανάληψη δράσεων που θα εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα με την αναλλοίωτη παρουσία τους την συνεισφορά τους στη διατήρηση της μοναδικότητας της ταυτότητας της Κρήτης ως τουριστικού προορισμού και, κυρίως, στη συνέχιση της μακρόχρονης πολιτιστικής της πορείας, την οποία οφείλουμε να διατηρήσουμε αναλλοίωτη ως χρέος προς τους κατοίκους της.

Το φυσικό περιβάλλον επίσης, αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για το νησί, δεδομένου ότι συνδυάζει εξαιρετικές θάλασσες με ενδιαφέροντες ορεινούς όγκους, αξιόλογα οικοσυστήματα και τοπία μοναδικής αισθητικής αξίας. Το έντονο αυτό ανάγλυφο και η ποικιλία του περιβάλλοντος διαφοροποιεί την Κρήτη έναντι άλλων (τυπικών) νησιώτικων προορισμών, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις για την προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

1.2. Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς και της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος της περιφέρειας.

Για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το μέλλον του τουρισμού της Κρήτης αξιολογήθηκαν δύο παράμετροι: η προσφορά και η ζήτηση, σε ένα πλαίσιο ποσοτικής και ποιοτικής αξιολόγησης που στηρίζεται σε επιστημονικές μεθόδους και ταυτόχρονα έχει εμπειρική προσέγγιση. Έτσι, χρησιμοποιήθηκε μια πολυκριτηριακή μέθοδος, προκειμένου να περιοριστεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό η πιθανότητα σφάλματος.

Τα κριτήρια που επιλέχθηκαν ήταν:

- Επάρκεια πόρων
- Καταλληλότητα τουριστικής υποδομής και ανωδομής
- Προσπελασιμότητα
- Φήμη - εικόνα τουριστικών περιοχών
- Κοινωνική και παραγωγική δομή
- Πρόσθετες δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες.

Τα επίπεδα Τουριστικής Προσφοράς που προέκυψαν ήταν:

- Υψηλό επίπεδο (Αρχάνες - Ρέθυμνο)
- Πολύ καλό (Ηράκλειο, Χανιά, Μάλια, Άγιος Νικόλαος, Ιεράπετρα, Αμάρι)
- Ικανοποιητικό (Χερσόνησος, Οροπέδιο Λασιθίου)
- Μέτριο (τα περισσότερα Δ.Δ. της ενδοχώρας)
- Χαμηλό (όλες οι περιοχές χωρίς τουρισμό).

Η σημερινή εικόνα των **ειδικών τουριστικών υποδομών** στην Κρήτη (πορεία - εξελίξεις - προβλέψεις) αφορούν :

Λιμένες Σκαφών Αναψυχής: Λειτουργεί η μαρίνα Αγίου Νικολάου. Η μαρίνα στην περιοχή Γουβών του Νομού Ηρακλείου εντάχθηκε στον Ν. 2601/98, αλλά παραμένει ημιτελής.

Συνεδριακά Κέντρα: Την τελευταία πενταετία ιδρύθηκαν και λειτουργούν με συγχρηματοδότηση επτά (7) από τα δεκαέξι (16) συνεδριακά κέντρα της Κρήτης, στο πλαίσιο αναβάθμισης και συμπλήρωσης υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων.

Γήπεδα Γκολφ: Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί με χρηματοδότηση μέσω του Ν. 2601/98 γήπεδο 18 οπών στην περιοχή Χερσονήσου Νομού Ηρακλείου, καθώς και άλλο 9 οπών στην Ελούντα.

Κέντρα Θαλασσοθεραπείας: Έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν τρία (3) μέσω του Ν. 2601/98.

Κέντρα Τουρισμού Υγείας: Ιδρύθηκε και λειτουργεί στην περιοχή της πόλης του Ηρακλείου με ιδιωτικά κεφάλαια Κέντρο Αιμοκάθαρσης.

Χιονοδρομικά Κέντρα: Δεν λειτουργεί κανένα.

Κέντρα Προπονητικού – Αθλητικού Τουρισμού: Ιδρύθηκε και λειτουργεί στην περιοχή των Γουβών, με ιδιωτικά κεφάλαια.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ - 2003								
ΝΟΜΟΣ		ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	11	103	94	206	39	20	473
	ΔΩΜΑΤΙΑ	3.399	12.017	5.624	6.373	884	416	28.713
	ΚΛΙΝΕΣ	6.824	22.705	10.833	11.951	1.689	807	54.809
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	9	39	41	119	24	13	245
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.540	3.503	1.976	3.411	342	109	10.881
	ΚΛΙΝΕΣ	2.904	6.809	3.766	6.200	615	212	20.506
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	24	67	148	18	2	260
	ΔΩΜΑΤΙΑ	151	4.239	4.300	4.476	360	16	13.542
	ΚΛΙΝΕΣ	318	8.010	8.134	8.192	651	38	25.343
ΧΑΝΙΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	22	88	255	24	14	403
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1.495	3.534	7.638	413	195	13.275
	ΚΛΙΝΕΣ	0	2.859	6.513	13.630	724	400	24.126
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	21	188	290	728	105	49	1.381
	ΔΩΜΑΤΙΑ	5.090	21.254	15.434	21.898	1.999	736	66.411
	ΚΛΙΝΕΣ	10.046	40.383	29.246	39.973	3.679	1.457	124.784

1.3. Εκτίμηση της "φέρουσας ικανότητας" συγκεκριμένων περιοχών της περιφέρειας ως προς την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Η Φέρουσα Ικανότητα Τουριστικής Ανάπτυξης είναι μια καινούργια σχετικά έννοια και παράμετρος της τουριστικής ανάπτυξης. Ως Φ.Ι.Τ.Α. ορίζεται: Ο αριθμός των χρηστών και το είδος των δραστηριοτήτων που μπορεί να δέχεται μια περιοχή χωρίς να υποβαθμίζεται το επίπεδο των τοπικών υποσυστημάτων (τοπική ισορροπία) και χωρίς να κινδυνεύει η ικανότητά της να υποστηρίζει τουριστικές δραστηριότητες ή να απειλείται η δυνατότητα αναψυχής των επισκεπτών.

Η μέτρηση της Φέρουσας ικανότητας ήταν μία πρόκληση, καθώς αφενός είναι έννοια σύνθετη, πολυδιάστατη και δυναμική, αφετέρου είναι μέγεθος δύσκολο μετρήσιμο, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι δεν υπάρχει ακόμα μία κοινώς παραδεκτή και ευρέως χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία μέτρησής της.

Η ανάλυση έγινε σε 40 περιοχές της Κρήτης, οι οποίες επιλέχθηκαν σε συνεννόηση με την αρμόδια διεύθυνση του ΕΟΤ και σε σχέση με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την αρχική αξιολόγηση των επιπέδων τουριστικής προσφοράς.

Κατηγοριοποίηση περιοχών βάσει της Φ.Ι.Τ.Α.:

- Περιοχές που έχουν περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης:
Αμάρι, Οροπέδιο Λασιθίου, Αβδού, Βάμος, Οροπέδιο Ασκύφου
- Περιοχές που δέχονται απειλές:
Ανώγεια, Χώρα Σφακίων, Ζαρός, Ρέθυμνο, Χανιά, Παλαιόχωρα, Κουρνάς, Σούγια, Σαμαριά, Φαλάσαρνα, Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Μακρύ Γιαλός, Ιεράπετρα
- Περιοχές που βρίσκονται σε οριακό σημείο - έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα:
Ελαφονήσι, Πλατανιάς, Γεωργιούπολη, Πλακιάς, Αγία Γαλήνη, Μάταλα, Αγία Πελαγία, Γάζι, Κοκκίνη Χάνι, Γούβες, Χερσόνησος, Μάλια, Τσουτσουρας, Λέντας, Ελούντα, Βάι.

Από τη συνδυασμένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και από τη μέτρηση της τουριστικής προσφοράς και της φέρουσας ικανότητας προέκυψαν δύο σημαντικά συμπεράσματα:

- α) Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν συμβαδίζει απαραίτητα με το επίπεδο της τουριστικής κίνησης.
- β) Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν ταυτίζεται με το επίπεδο της φέρουσας ικανότητας.

1.4. Ανάλυση των ευρύτερων επιπτώσεων του τουρισμού στην οικονομία, την τοπική κοινωνία, τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον της περιφέρειας.

Η Κρήτη εμφάνισε ραγδαία τουριστική ανάπτυξη, η οποία, σε σχέση με άλλες περιοχές συντελέστηκε, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Καθοριστικό ρόλο στη ραγδαία αυτή ανάπτυξη έπαιξαν:

- Η γεωγραφική της θέση, το πλήθος και η ποικιλία των τουριστικών της πόρων, το ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών και τουριστικών εξυπηρετήσεων.
- Η εθνική πολιτική που τις προηγούμενες δεκαετίες ενθάρρυνε την τουριστική ανάπτυξη με σειρά οικονομικών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν σε επιχειρήσεις για τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων. Ο ρυθμός και η μορφή που έλαβε η τουριστική ανάπτυξη, επηρέασαν σημαντικά την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων. Μια σειρά βασικών έργων υποδομής (δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια, νοσοκομεία) επιταχύνθηκαν κάτω από την πίεση των εξελίξεων που σημειώθηκαν στον τουριστικό τομέα.
- Ο ρόλος των μεγάλων Τουριστικών Οργανισμών της Β. Ευρώπης οι οποίοι εξασφάλισαν για το νησί υψηλές ροές επισκεπτών. Ο μαζικός τουρισμός κατέστη το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης. Η τουριστική βιομηχανία του νησιού προσανατολίστηκε στην εξυπηρέτηση του μέσου Ευρωπαίου καταναλωτή που ταξιδεύει για λόγους αναψυχής.

Σήμερα το νησί επισκέπτονται ετησίως 2,5 περίπου εκατομμύρια τουρίστες, αριθμός έντονα δυσανάλογος με το γηγενή πληθυσμό (πέντε φορές περισσότεροι οι επισκέπτες από τους ντόπιους). Η σημασία της αναλογίας αυτής γίνεται ακόμα μεγαλύτερη εάν συνεκτιμηθεί και η χωρική διασπορά των τουριστικών ροών: η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες ζώνες-τουριστικούς πόλους στα βόρεια παράλια και σε ορισμένους θύλακες στα νότια. Το γεγονός αυτό, που οφείλεται στο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που επικρατεί - μαζικός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας - είχε ως συνέπεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των χρήσεων γης, την αλλαγή των κοινωνικών προτύπων και ασχολιών του πληθυσμού και τη διαφοροποίηση της ανάπτυξης μεταξύ των επιμέρους περιοχών του νησιού.

1.5. Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης.

Μια συνολική εικόνα της σημερινής κατάστασης του τουρισμού στην Κρήτη δίνεται από την ανάλυση SWOT, η οποία προσδιόρισε συνοπτικά τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες, καθώς και τις ευκαιρίες και απειλές που προκύπτουν από το μακροπεριβάλλον.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Άριστο κλίμα
- Ισχυρή γεωγραφική θέση - Νησιωτικός χαρακτήρας
- Υψηλό επίπεδο και επάρκεια φυσικών και ανθρωπογενών πόρων
- Θετική δημογραφική εξέλιξη και κοινωνική διαστρωμάτωση
- Όριμη κοινωνική δομή
- Ισχυρή οικονομία
- Ικανοποιητική παραγωγική δομή
- Επαρκείς υποστηρικτικές υποδομές
- Επαρκείς τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες
- Ισχυρό αναπτυξιακό περιβάλλον
- Συγκροτημένη διαφημιστική εικόνα
- Κατοχυρωμένη θέση στην παγκόσμια τουριστική αγορά
- Υψηλή τουριστική ζήτηση.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Χωρική συγκέντρωση υποδομών περιβάλλοντος και τουρισμού και δυσκολία διάχυσης στην ενδοχώρα
- Εποχικότητα
- Έντονη εξάρτηση από αποφάσεις, επιλογές και πολιτικές μεγάλων τουριστικών πρακτορείων του εξωτερικού
- Αποσπασματικές και μεμονωμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης
- Έλλειψη ενιαίου στρατηγικού σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης
- Απότομη διόγκωση ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας
- Έλλειψη θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των χρήσεων γης
- Έλλειψη θεσμικού πλαισίου προστασίας και καθορισμού χρήσεων προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους
- Ανεπάρκεια τεχνικών υποδομών
- Υστέρηση στην αξιοποίηση - απορρόφηση χρηματοδοτικών πόρων.

1.6. Διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης, αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού της περιφέρειας.**ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ**

- Θετικό χρηματοδοτικό περιβάλλον
- Διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων 2004
- Υπό διαμόρφωση το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
- Τάσεις ανάπτυξης οικοτουρισμού και εναλλακτικού (γενικότερα) τουρισμού
- Προώθηση διατροφής και γαστρονομίας ως τουριστικού πόρου
- Τάσεις αύξησης του εγχώριου τουρισμού
- Ολοκλήρωση βασικών έργων τεχνικών υποδομών
- Αυξανόμενη σημασία και διείσδυση των νέων τεχνολογιών στον τουρισμό
- Τάση διασύνδεσης και αλληλεξάρτησης των τομέων παραγωγής.

1.7. Εξέταση των απειλών και εντοπισμός προβληματικών ζωνών και τομέων.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Ισχυρός ανταγωνισμός σε διεθνές επίπεδο
- Εγκατάλειψη της υπαίθρου και συγκέντρωση σε κέντρα τουριστικής ανάπτυξης
- Συρρίκνωση της μεταποίησης και του αγροτικού τομέα - τριτογενοποίηση της οικονομίας
- Αλλοίωση της οικιστικής δομής
- Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
- Χαλάρωση κοινωνικού ιστού, ηθών και παραδοσιακών προτύπων
- Διατήρηση της εποχικότητας της απασχόλησης και συνεπώς της ανεργίας
- Υπερσυγκέντρωση χρήσεων σε περιοχές θύλακες - μακροχρόνια υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας και απώλεια της ελκυστικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους
- Μαζικοποίηση οικοτουρισμού.

1.8. Διερεύνηση της δυνητικής ζήτησης, τόσο στις ξένες αγορές όσο και στο εσωτερικό.

Οι σημαντικότερες αγορές πηγές για τον κλασικό παραθεριστικό τουρισμό της Ελλάδας και της Κρήτης στην Ευρώπη, είναι η Γερμανία, η Αγγλία και η Σκανδιναβική Χερσόνησος, οι οποίες αποτελούν το κυριότερο τμήμα της ζήτησης του Ελληνικού Τουρισμού. Χώρες όπως η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και η Αμερική αν και έχουν δείξει ενδιαφέρον για το τουριστικό προϊόν της Κρήτης, καλύπτουν ποσοστά μικρότερα του 7%.

Σύμφωνα με τα πορίσματα ειδικής μελέτης μάρκετινγκ που εκπόνησε ο ΕΟΤ, αλλά και των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν στο πλαίσιο της εκπόνησης της μελέτης της Ένωσης Ξενοδόχων Ηρακλείου, προκύπτει ότι η Κρήτη ελκύει επαναλαμβανόμενο τουρισμό (55% το καλοκαίρι του 1998 για την Ελλάδα και 41% για την Κρήτη). Οι «επαναλαμβανόμενοι» τουρίστες είναι κυρίως οι Γερμανοί και οι Σκανδιναβοί σε αντίθεση με τους Γάλλους που έρχονται πρώτη φορά στο νησί. Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Κρήτη, εκτός του ότι είναι «σταθεροί πελάτες», δεν επισκέπτονται την ίδια χρονιά άλλο τουριστικό προορισμό. Στο εξωτερικό για το ταξίδι τους θα προτιμούσαν την Ισπανία, ενώ για την Ελλάδα θα προτιμούσαν τη Σαντορίνη και τη Ρόδο.

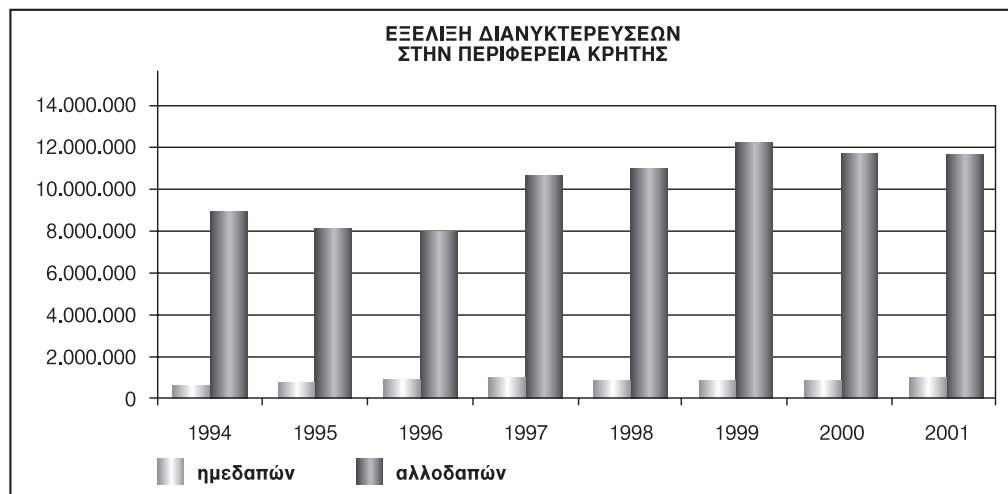
Επιπλέον, η Κρήτη ελκύει ένα μεγάλο μέρος ευρωπαίων επισκεπτών που καταναλώνουν περισσότερα χρήματα ανά ημέρα και ταξίδι σε σχέση με άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς και σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Η διάρκεια των διακοπών τους στο νησί ανέρχεται από μία έως δύο εβδομάδες. Τη μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής στο νησί έχουν οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες καθώς και κυρίως οι Βέλγοι, οι Ολλανδοί και οι Γερμανοί.

Τέλος, πάνω από τους μισούς περνούν τις διακοπές τους με την οικογένειά τους, το/τη σύζυγο ή σύντροφό τους (Σκανδιναβοί), ενώ οι Γερμανοί και οι Άγγλοι κάνουν διακοπές με τις παρέες και τους φίλους τους.

Στην Κρήτη, ο ημεδαπός τουρίστας κατά το 2000 κάλυψε το 15,2% των συνολικών αφίξεων. Πολλές περιοχές, κυρίως στα νότια παράλια και στην ενδοχώρα αποτελούν τουριστικούς προορισμούς κυρίως για Έλληνες (Παλαιόχωρα, Τσουτσουρας, Κερατόκαμπος, Βάμος, Μηλιά).

Ο μαζικός τουρισμός, ο τουρισμός δηλαδή των τουριστικών πακέτων που οργανώνεται και πωλείται από τους τουριστικούς πράκτορες στο εξωτερικό, αποτελεί και θα εξακολουθεί να αποτελεί τα επόμενα χρόνια το σπουδαιότερο τμήμα της αγοράς και στο μέλλον. Επειδή ο τουρισμός των charters αποτελεί την κύρια πηγή ζήτησης στους κυριότερους ελληνικούς προορισμούς (και για το λόγο αυτό οι περιοχές που διαθέτουν διεθνές αεροδρόμιο είναι και οι πιο αναπτυγμένες τουριστικά), το τουριστικό προϊόν της Κρήτης και της Ελλάδας γενικότερα, είναι βαρύτατα εξαρτημένο από τους Tour Operators. Αυτό έχει αρνητικά αποτελέσματα στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος αλλά και στη διαπραγματευτική ικανότητα των Ελλήνων επιχειρηματιών του τουριστικού τομέα. Οι εταιρείες TUI, NECKERMANN, APOLLO, THOMSON, THOMAS COOK είναι οι μεγαλύτεροι τουριστικοί πράκτορες που διακινούν και προωθούν το ελληνικό τουριστικό προϊόν στις ευρωπαϊκές χώρες.

Οι δυτικοευρωπαϊκές πηγές εμφανίζουν σημάδια «κορεσμού», συνεπώς υπάρχει κίνδυνος περιορισμού της ετήσιας αύξησης των τουριστικών ρευμάτων τους. Παρά το γεγονός ότι οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την Κρήτη ως τουριστικό προορισμό, σε καμία περίπτωση δεν θα μπορέσουν να συγκριθούν με τις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης σε ρυθμό ανάπτυξης στα επόμενα χρόνια.

2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.1. Καθορισμός στρατηγικής για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας.

Η ανάπτυξη των Εναλλακτικών Σεναρίων, βασίστηκε πάνω στη διάκριση της τυπολογίας των επιμέρους περιοχών της Κρήτης με βάση τη φυσιολογία, το επίπεδο τουριστικής προσφοράς και φέρουσας ικανότητας, αλλά και στη βοήθεια δεικτών και εμπειρικών προσεγγίσεων ώστε οι περιοχές αυτές να διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Αναξιοποίητες περιοχές με λανθάνουσα δυναμική: Επιλέγεται το σενάριο της Ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού.
- Περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης: Επιλέγεται το σενάριο της ποιοτικής διαφοροποίησης και της προληπτικής πρακτικής
- Περιοχές που έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα: το σενάριο προβλέπει Ποσοτικό περιορισμό - ποιοτική αναβάθμιση - αποκατάσταση βλαβών.

Από τα παραπάνω σενάρια ανά τυπολογία περιοχής, ως κοινή συνισταμένη προέβλεψε το ζητούμενο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της Κρήτης που θα στηρίζεται στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στη διαφοροποίηση και στον εμπλουτισμό του και στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού.

Για όλες τις περιοχές αυτές, το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης προέβλεψε ως το πλέον κατάλληλο αφού εναρμονίζεται πλήρως με τα σενάρια που επιλέχθηκαν για τη διαμόρφωση μιας μεσομακροπρόθεσμης αποτελεσματικής στρατηγικής και τα οποία παράλληλα λειτουργούν συνδυαστικά και συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση αυτή.

Ως Κεντρικός Στόχος ορίστηκε:

Η μεγιστοποίηση της συμβολής του τουρισμού στην περιφερειακή οικονομία με γνώμονα το σεβασμό στις αρχές της ισόρροπης και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και της αειφορίας.

Για την επίτευξη του Κεντρικού Στόχου διατυπώθηκαν επιμέρους στόχοι, οι οποίοι διακρίθηκαν σε Στρατηγικούς και Τακτικούς.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	1. Βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών 2. Διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς 3. Συμπλήρωση - ολοκλήρωση βασικών υποδομών 4. Ανάδειξη και ενδυνάμωση της τοπικής ταυτότητας 5. Ενίσχυση της προβολής της τουριστικής εικόνας
2. ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	1. Εφαρμογή θεσμικών μέτρων και ρυθμίσεων 2. Ενδυνάμωση των φορέων τουριστικής ανάπτυξης 3. Ενίσχυση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας 4. Αναμόρφωση των αναπτυξιακών κινήτρων 5. Θέσπιση όρων και κανόνων ελέγχου
3. ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ	1. Γεωγραφική διάχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα 2. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
4. ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	1. Ορθολογική χρήση και ήπια αξιοποίηση φυσικών και ανθρωπογενών πόρων 2. Πρόληψη και αποκατάσταση πολιτιστικών και περιβαλλοντικών βλαβών
5. ΑΡΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	1. Διασύνδεση του τουρισμού με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς (πρωτογενής - δευτερογενής) 2. Συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού

Αξονες δράσης

Κριτήρια επιλογής των Αξόνων Δράσης αποτέλεσαν η συμβατότητα τους με τους στόχους, η συνέπεια τους προς τον εθνικό και περιφερειακό προγραμματισμό, η διασφάλιση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα των παρεμβάσεων, η ακρίβεια τους σε σχέση με τη συνολική θεώρηση και άρση των μειονεκτημάτων - αδυναμιών και η πληρότητα τους ως πυλώνες μιας ουσιαστικής αναπτυξιακής διαδικασίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του κρητικού τουριστικού προϊόντος.

- ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
- ΑΞΟΝΑΣ 2: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
- ΑΞΟΝΑΣ 3: ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- ΑΞΟΝΑΣ 4: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ
- ΑΞΟΝΑΣ 5: ΠΡΟΒΟΛΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
- ΑΞΟΝΑΣ 6: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- ΑΞΟΝΑΣ 7: ΜΕΛΕΤΕΣ

Μέτρα πολιτικής

Τα μέτρα πολιτικής που προτείνονται και τα οποία στην πλειοψηφία τους κρίνονται υψηλής προτεραιότητας αφορούν τα εξής:

ΜΕΤΡΟ 1	Επέκταση καθεστώτος ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης
ΜΕΤΡΟ 2	Εξυγίανση περιοχών που έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητά τους
ΜΕΤΡΟ 3	Έλεγχος ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών
ΜΕΤΡΟ 4	Θεσμοθέτηση μελέτης Φ.Ι.Τ.Α.
ΜΕΤΡΟ 5	Παγκρήτεια συντονισμένη και εστιασμένη προβολή
ΜΕΤΡΟ 6	Στήριξη εσωτερικού τουρισμού
ΜΕΤΡΟ 7	Εστιασμένη προώθηση τουρισμού της ενδοχώρας
ΜΕΤΡΟ 8	Ενθάρρυνση του οικοτουρισμού σε περιοχές NATURA 2000
ΜΕΤΡΟ 9	Προώθηση του αστικού τουρισμού
ΜΕΤΡΟ 10	Θεσμοθέτηση προδιαγραφών αγροτουριστικών καταλυμάτων
ΜΕΤΡΟ 11	Σήμα κρητικής κουζίνας
ΜΕΤΡΟ 12	Ενδυνάμωση των κινήτρων για τις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής
ΜΕΤΡΟ 13	Ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου – Τουριστική Παιδεία – Εκπαίδευση και Κατάρτιση
ΜΕΤΡΟ 14	Διατήρηση των κινήτρων εκσυγχρονισμού των ξενοδοχειακών μονάδων
ΜΕΤΡΟ 15	Εκσυγχρονισμός της δημόσιας (κεντρικής και περιφερειακής) διοίκησης
ΜΕΤΡΟ 16	Λειτουργία περιφερειακού συμβουλίου τουρισμού
ΜΕΤΡΟ 17	Στήριξη της αποστολής του ΕΛΚΕ, των ΚΥΕ, του ΚΕΤΑ Κρήτης και της Δομής Στήριξης των ΟΠΑΑΧ
ΜΕΤΡΟ 18	Οριστική επίλυση του ενεργειακού προβλήματος και του θέματος των αερομεταφορών της Κρήτης
ΜΕΤΡΟ 19	Δικτύωση – συνεργασία ΜΜΕ – τουριστικών επιχειρήσεων
ΜΕΤΡΟ 20	Διαφύλαξη της τοπικής ταυτότητας

2.2. Προσδιορισμός των προτεραιοτήτων και των αξόνων παρέμβασης των δημόσιων φορέων.

Οι τομείς συμμετοχής και δράσης των δημοσίων φορέων αφορούν, κατά προτεραιότητα:

- Το στρατηγικό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης. Πρόκειται για τη διαδικασία:
 - α. καταγραφής και αξιολόγησης των τουριστικών πόρων της Κρήτης και επιλογής εκείνων που θα αποτελέσουν το τουριστικό της προϊόν.
 - β. κατάστρωσης ενός λεπτομερούς και μακρόπνοου σχεδίου δράσης με στοχοθετημένες προτάσεις και άξονες παρέμβασης.
- Τη διαμόρφωση του ευρύτερου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της τουριστικής αγοράς.
- Τη δημιουργία βασικών υποδομών και τουριστικών εγκαταστάσεων.
- Την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού της περιφέρειας.
- Τη συστηματική προβολή και προώθηση (marketing) του τουριστικού προϊόντος.
- Την επίτευξη και έλεγχο της τουριστικής αγοράς με σκοπό τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και προϊόντων.

2.3. Πρόταση για τους άξονες και τις μορφές κινητοποίησης των φορέων του ιδιωτικού τομέα και των αναγκαίων κοινών δράσεων των δημοσίων και των ιδιωτικών φορέων.

Οι τομείς παρέμβασης των ιδιωτικών φορέων συναρτάται με το είδος και το ρόλο των φορέων αυτών.

- A. Συλλογικοί φορείς**, όπου ανήκουν ο ΣΕΤΕ, οι Ενώσεις Ξενοδόχων και Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων των Νομών της Κρήτης, ο Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης, τα Επιμελητήρια, ο Παγκρήτιος Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων, η Παγκρήτια Ομοσπονδία Τουριστικών Αυτοεξυπηρετούμενων Διαμερισμάτων και η Ελληνική Ακαδημία Γεύσης.
- B. Ιδιωτικοί φορείς** εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΚΕΚ, ΙΕΚ, Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών).
- Γ. Ομάδες εργαζομένων** όπου ανήκουν οι Ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων, ο Σύλλογος Ξεναγών και ο Σύνδεσμος Ξενοδοχοϋπαλλήλων Κρήτης.
- Δ. Επιχειρηματίες του τουρισμού**. Οι τουριστικές επιχειρήσεις πέραν του επιχειρηματικού κέρδους (απόλυτα θεμιτό και επιβεβλημένο) θα πρέπει να επιδιώκουν και να συμβάλλουν διαρκώς και με μεγαλύτερη ένταση σε παράγοντες που αποδεδειγμένα δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον και συμβάλλουν ενεργά στις επιχειρηματικές τους επιδιώξεις: σεβασμός στους τοπικούς πόρους, ενδογενής ανάπτυξη, ενθάρρυνση τοπικού πληθυσμού, δημιουργία νέων προϊόντων, εκσυγχρονισμός υποδομών.
- Ε. ΜΚΟ περιβάλλοντος και πολιτιστικοί σύλλογοι**.

Η διεθνής και ελληνική πρακτική έχουν να επιδείξουν πολλά και επιτυχημένα παραδείγματα ανάληψης κοινών δράσεων (θεσμοθετημένων και μη), το ίδιο συμβαίνει και στην Κρήτη με πιο χαρακτηριστική περίπτωση, τις Αναπτυξιακές Εταιρίες, τη Συνεταιριστική Τράπεζα, το Σύνδεσμο Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης, το Δίκτυο Προϊόντων Κρητικής Διατροφής και φυσικά την Εταιρία Τουρισμού Κρήτης η οποία παρά το έλλειμμα που εμφανίζει από πλευράς αποτελέσματος εντούτοις παραμένει ο κοινός παρανομαστής δημοσίων, συλλογικών και ιδιωτικών φορέων.

Οι τομείς που στην παρούσα φάση είναι δυνατή αλλά και αναγκαία η συνεργασία είναι οι παρακάτω:

- Αναπτυξιακός σχεδιασμός.
- Προβολή – προώθηση. Κρίνεται επιβεβλημένη η συνεργασία μεταξύ των ΝΕΤΠ των τεσσάρων νομών, στο πλαίσιο ενός άτυπου δικτύου και παράλληλα κρίνεται επιτακτική η ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής ενός Σχεδίου Marketing (Marketing Plan) σε επίπεδο Κρήτης. Επίσης, απαιτείται συστηματική και μεθοδική εμπλοκή και συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (Ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών επιχειρήσεων) στην προβολή του νησιού ως «Κρήτη ενιαίος τουριστικός προορισμός». Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να εργασθούν οι συλλογικοί φορείς των επιχειρήσεων και κυρίως οι σύλλογοι και οι σύνδεσμοι Ξενοδόχων τριτοβάθμιας αλλά και οι μεμονωμένοι επιχειρηματίες οι οποίοι θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο έπακρο τους σχετικούς χρηματοδοτικούς πόρους
- Κατάρτιση
- Ιδιωτικές επενδύσεις
- Δράσεις κοινωφελούς χαρακτήρα.

2.4. Πρόγραμμα δράσης

Η βασική φιλοσοφία του προγράμματος δράσης είναι: ο εντοπισμός και η υλοποίηση ενοστίτων έργων και δράσεων χωρικού και οριζόντιου χαρακτήρα που θα συμβάλλουν αποδεδειγμένα στην αλλαγή της εικόνας της Κρήτης ως τουριστικού προορισμού και θα δημιουργήσουν βάσιμες προοπτικές για το μέλλον του τουρισμού της.

2.4.1 Κατηγορίες έργων και ενεργειών

Οι στόχοι του προγράμματος αναμένεται να επιτευχθούν μέσα από την υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων και ενεργειών, οι οποίες αντιστοιχούν ταυτόχρονα στους άξονες δράσης αλλά και στα μέτρα πολιτικής που αναλύθηκαν σε προηγούμενη ενότητα.

1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (έργα οδοποιίας, σήμανση, υποδομές περιβάλλοντος, λιμάνια - αεροδρόμια, υποδομές υγείας)
2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ / ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
 - Αμιγείς τουριστικές υποδομές (εκσυγχρονισμός Ξενοδοχειακών μονάδων, δημιουργία Ξενοδοχειακών συγκροτημάτων υψηλών προδιαγραφών)
 - Ειδικές τουριστικές υποδομές (οικοτουριστικά - πολιτιστικά μονοπάτια, ορειβατικά καταφύγια, πίστες αναρρίχησης, μαρίνες, καταδυτικά πάρκα, κέντρα τουρισμού υγείας, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, κέντρα προπονητικού τουρισμού, κατασκηνωτικά κέντρα, ανάδειξη σπηλαίων - φαραγγίων κ.λπ.)
3. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ & ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, αναπλάσεις οικισμών, αναστήλωση μνημείων, αποκατάσταση λοιπών ανθρωπογενών στοιχείων, πολιτιστικές εκδηλώσεις τοπικού χαρακτήρα)
4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ (ΑΨΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ) (κατάρτιση - ευαισθητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού και στελεχών δημοσίων φορέων, πολιτιστική - περιβαλλοντική εκπαίδευση)
5. ΠΡΟΒΟΛΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ (Σχέδιο Marketing Περιφέρειας Κρήτης)
6. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων, Πρότυπα Ορεινά Συμπλέγματα, Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, Προγραμματικές Συμβάσεις, Διαχειριστικά Σχέδια)
7. ΜΕΛΕΤΕΣ (χωροταξικές - πολεοδομικές μελέτες, μελέτες ήπιας τουριστικής αξιοποίησης, μελέτες μέτρησης φέρουσας ικανότητας, μελέτες επικοινωνιακής στρατηγικής, προγράμματα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης μικροζωνών, έρευνες πεδίου).

Ειδικότερα, το πρόγραμμα δράσης του άξονα 2 για τη δημιουργία και τον εκσυγχρονισμό των τουριστικών υποδομών προβλέπει:

ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
3η: Περιοχή βόρειων Παραλίων Ν. Χανίων	Συνεδριακό κέντρο στα βόρεια παράλια Ν. Χανίων	Ιδιώτης
	Γήπεδο γκόλφ Αγ. Τριάδος	Ιδιώτες
	Κέντρο Αθλητικού - Προπονητικού Τουρισμού Σούδας	Δήμος Σούδας
4η: Περιοχή Λευκών Ορέων	Ορειβατικό καταφύγιο - αναρριχητική πιστα Ζούρβα	Δήμος Μουσούρων
	Ορειβατικό καταφύγιο Καλλέργη	Δήμος Μουσούρων
	Ορειβατικό καταφύγιο Κατσιβέλη - Βόλικα	Δήμος Κεραμίων
	Κατασκηνωτικό Κέντρο Ομαλού	Δήμος Μουσούρων
	Πίστα αναρρίχησης Γκίγκιλου	Δήμος Μουσούρων
	Παρατηρητήριο περιοχής Ζούρβα -Μεσκλών	Δήμος Μουσούρων
5η: Περιοχή Αποκόρωνα	Παρατηρητήριο πουλιών Αγιάς	Δήμος Θερίσου
	Παρατηρητήριο Κουρνά	Δήμος Γεωργιούπολης
6η: Περιοχή Σφακίων Γαύδου	Ορειβατικό Καταφύγιο Ταύρης	Δήμος Σφακίων
	Κατασκηνωτικό Κέντρο Καλλικράτη	Δήμος Σφακίων
7η: Περιοχή Πλακιά	Θαλάσσιο καταδυτικό πάρκο Πλακιά	Δήμος Φοίνικα
	Οικοτουριστική αξιοποίηση Μονής Πρεβέλης	Δήμος Φοίνικα
	Βελτίωση υποδομών κατασκήνωσης Μ. Αρκαδίου	Δήμος Αρκαδίου
8η: Περιοχή Βορειοανατολικού Ρεθύμνου	Αξιοποίηση Αρκαδιώτικου φαραγγιού	Δήμος Αρκαδίου
	Γήπεδο γκόλφ Μαρουλά	Ιδιώτες
	Διαδρομή ενοποίησης χώρων Αρχαίας Ελεύθερνας	Δήμος Αρκαδίου
9η: Περιοχή Αμαρίου	Κέντρα θαλασσοθεραπείας Ρεθύμνου	Ιδιώτες
	Κατασκηνωτικό Κέντρο Μέρωνα	Δήμος Συβρίτου
10η: Περιοχή Μυλοποτάμου	Βελτίωση υποδομής - πρόσβασης σπηλαίου Ιδαίων Άντρο	Δήμος Ανωγείων
	Ολοκλήρωση Ξενώνα και χιονοδρομικού κέντρου Νίδας	Δήμος Ανωγείων
	Διαδρομή σπηλαιολογικού πάρκου Ανωγείων	Δήμος Ανωγείων
	Δημιουργία κέντρου Τοξοβολίας στη Ζώμινθο	Δήμος Ανωγείων
	Κατασκηνωτικό Κέντρο Νίδας	Δήμος Ανωγείων
11η: Περιοχή Μεσσαράς	Πίστα μηχανοκίνητου αθλητισμού στο Ζαρό	Δήμος Ζαρού
	Ολοκλήρωση υποδομών χωριού Κρητικής Νεολαίας	Δήμος Ζαρού
	Υδροθεραπευτήριο Δήμου Ρούβα (Πανασσός)	Δήμος Ρούβα
	Κατασκηνωτικό κέντρο Αη Γιάννη Ρούβα	Δήμος Ρούβα
	Δημιουργία κέντρου σκοποβολής στο Ζαρό	Δήμος Ζαρού
12η: Περιοχή Βορειοδυτικών παραλίων Ηρακλείου	Δημιουργία εγκαταστάσεων προπονητικού τουρισμού στο Δήμο Γαζίου	Δήμος Γαζίου
	Ναυαθλητικό Κέντρο Γαζίου	Δήμος Γαζίου
	Θαλάσσιο καταδυτικό πάρκο Γαζίου	Δήμος Γαζίου
13η: Περιαιστική ζώνη Ηρακλείου	Αποκατάσταση υποδομής καταφυγίου Εβδομου	Δήμος Τυλίσσου
	Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης οικοτουριστικών διαδρομών και δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής για τη διαδρομή	
	Αγία Πελαγία - Ροδιά - Φαράγγι Αλμυρού - Λίμνη Αλμυρού - περιοχή Τρεις Εκκλησιές - Αρόλιθος - Μάραθο - Βουλισμένο Αλώνι - Σπήλαιο Δόξας - Γενί Γγκαβέ - Τύλισος - Γωνιές - σπήλαιο Χαϊνόςπηλιο και Καμαρακίου - Έβδομος.	Νομαρχία Ηρακλείου

ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
13η: Περιοχική ζώνη Ηρακλείου (συνεχ.)	Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης οικοτουριστικών διαδρομών και δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής για τη διαδρομή Ηράκλειο – Κνωσσός - Φαράγγι Αγίας Ειρήνης – Γιούχτας – Αρχάνες - χωριά δήμου Καζαντζάκη - Μονή Επανοσήφη	Νομαρχία Ηρακλείου
	Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης οικοτουριστικών διαδρομών και δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής για τη διαδρομή Ηράκλειο - Κρουσώνας - Δάσος Βρωμονεροῦ - Κρουσανιώτικο Λιβάδι - Φαράγγι Αγίας Ειρήνης – Σάρχος - Δαφνές.	Νομαρχία Ηρακλείου
	Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης οικοτουριστικών διαδρομών και δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής για τη διαδρομή Ηράκλειο - Επισκοπή - Θραψανό - Σμάρικαστέλι Πεδιάδος.	Νομαρχία Ηρακλείου
14η: Περιοχή Αστερουσίων	Παρατηρητήριο Καπετανιανών -Κόφινα-Στερνών	Δήμος Κόφινα
	Πίστα αναρρίχησης Κόφινα	Δήμος Κόφινα
15η: Περιοχή Χερσονήσου- Μαλίων	Δημιουργία γηπέδων γκολφ	Ιδιώτες
16η: Περιοχή Οροπεδίου Λασιθίου	Ανάδειξη περιβάλλοντα χώρου σπηλαίου Αγ. Φωτεινής	Δήμος Χερ/σου
	Ανάδειξη - αξιοποίηση -προστασία φαραγγιού Ρόζας (Κερά)	Δήμος Χερ/σου
	Κέντρο ανεμοπτερισμού Αβδού	Ιδιώτες
	Πίστα αναρρίχησης στο Λιμνάκαρο	Δήμος Οροπεδίου
	Δημιουργία ήπιων υποδομών διαμόρφωσης φυσιολατρικών διαδρομών και χωρικό σύστημα επιτόπιας προβολής για τις διαδρομές Χερσόνησος - Μάλια - Κουτουλουφάρι- Μονή Γουβερνιώτισας - Αβδού-Φαράγγι και υγροβιότοπος Αποσελέμη- σπήλαιο Αγίας Φωτεινής - Γωνιές-Φαράγγι Ρόζας - Κράσι - Οροπέδιο Λασιθίου-σπήλαιο Δικταίο - σπήλαιο Τραπέζας.	Νομαρχία Ηρακλείου- Λασιθίου
	Ολοκλήρωση αθλητικού κέντρου Οροπεδίου Λασιθίου	Ιδιώτες
	Κέντρο ιππασίας Οροπεδίου	Ιδιώτες
17η: Περιοχή Μεραμβέλλου	Δημιουργία ποδηλατόδρομου στο Οροπέδιο Λασιθίου	Νομαρχία
Κατασκηνωτικό κέντρο Καθαρού	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Πίστα αναρρίχησης φαραγγιού Κριτσάς	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Συνεδριακό Κέντρο Ελούντας	Ιδιώτες	
Γήπεδο γκολφ Αγ. Νικολάου	Ιδιώτες	
Ολοκλήρωση - λειτουργία Μαρίνας Αγ. Νικολάου	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Δημιουργία θαλάσσιου καταδυτικού πάρκου Αγ. Νικολάου	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Δημιουργία παρατηρητηρίου στο νησί Κολοκύθα (Γλαρονήσι) της Ελούντας	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Κέντρα θαλασσοθεραπείας Ελούντας	Ιδιώτες	
Κέντρα θαλασσοθεραπείας Αγ. Νικολάου	Ιδιώτες	
Προστασία και αξιοποίηση ευαίσθητου οικοσυστήματος του νησιού της Ελούντας	Δήμος Αγ. Νικολάου	
Δημιουργία μονάδας αιμοκάθαρσης - Άγιος Νικόλαος	Ιδιώτες	
Δημιουργία μονάδας αποκατάστασης παραπληγικών - Νεάπολη Λασιθίου	Ιδιώτες	

ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
18η: Περιοχή Βιάννου	Κατασκηνωτικό Κέντρο Ομαλού Βιάννου	Δήμος Βιάννου
	Πίστα αναρρίχησης Σύμης	Δήμος Βιάννου
	Κατασκηνωτικό κέντρο Σελάκανου	Δήμος Ιεράπετρας
	Ορειβατικό καταφύγιο Λαζάρου	Δήμος Βιάννου
19η: Περιοχή Ιεράπετρας	Αποκατάσταση υποδομής καταφυγίου Αφέντη	Δήμος Μακρού Γιαλού
	Γήπεδο γκολφ στη θέση Αππηγιάδι Δ. Μακρού Γιαλού	Δήμος Μακρού Γιαλού, ETA ΑΕ
	Δημιουργία εγκαταστάσεων προπονητικού τουρισμού στην Ιεράπετρα	Δήμος Ιεράπετρας
	Παρατηρητήριο Ορεινού	Δήμος Μακρού Γιαλού
	Παρατηρητήριο Περιοχής Χα	Δήμος Ιεράπετρας
	Παρατηρητήριο Μπραμιανών	Δήμος Ιεράπετρας
	Οικοτουριστική αξιοποίηση οικισμού Μπέμπονα	Ιδιώτες
20η: Περιοχή Σητείας	Πίστα μηχανοκίνητου αθλητισμού στη Μονή Τοπλού	Μονή Τοπλού
	Γήπεδο γκολφ Μονής Τοπλού	Ιδιώτες
	Δημιουργία εγκαταστάσεων προπονητικού τουρισμού στη Σητεία	Δήμος Σητείας
	Δημιουργία Σπηλαιολογικού πάρκου Σίτανου	Δήμος Σητείας - Ιτάνου
	Διαδρομή Σητεία – Πραισός – Βόιλα – Εθιά – Ζήρος – Ξηρόκαμπος - Νήσοι Καβάλοι – Ζάκρος - φαράγγι νεκρών - αρχαιολογικός χώρος Ζάκρου – σπήλαιο - Πελεκητά – Κουφονήσι.	Νομαρχία Λασιθίου
	Δημιουργία δικτύου ελικοδρομιών Ομαλός, Βιάννος, Οροπέδιο Λασιθίου, Παλαιόχωρα	Περιφέρεια
	Δημιουργία Κέντρων πληροφόρησης τουριστών στους οικισμούς Χανιά, Ρέθυμνο, Ηράκλειο, Άγιος Νικόλαος, Σφακιά, Πλακιάς, Ανώνγεια, Χερσόνησος, Αρχάνες, Ζαρός, Βιάννος, Ελούντα, Σητεία, Ιεράπετρα, Τζερμιάδο.	Νομαρχίες Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Χανίων, Λασιθίου
Διεθνής ποδηλατικός γύρος Κρήτης	ΠΟΗ Κάστρο	
ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ	Κέντρα πληροφόρησης Χερσ/σου, Σητείας, Βιάννου, Ζαρού, Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου, Αγ. Νικολάου, Σφακίων, Πλακιά, Ανωγείων, Αρχανών, Ελούντας, Ιεράπετρας, Τζερμιάδου.	Περιφέρεια
	Αξιοποίηση φαραγγίων υψηλής δυσκολίας (για ειδικές ομάδες επισκεπτών) (Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής, εξοπλισμός προσπέλασης και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής): φαράγγια Κλάδου, Τρυπητής, Ελιγιά (Ν. Χανίων) Καμαρών (Ν. Ήρακλείου), Καβουσίου, Αρβης, Κερατόκαμπου, Χα (Ν. Λασιθίου).	Δήμοι
	Αξιοποίηση σπηλαίων υψηλής δυσκολίας (για ειδικές ομάδες επισκεπτών) (Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής, εξοπλισμός προσπέλασης και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής). Σπήλαια: Τζανή Σπήλιος Ομαλού Χανίων, Καλιακουδές Γκιγκίλου Χανίων, Δρακωλάκι Αη Γιάννη Λευκών Ορέων, Κέραμος Ατζίνες Λευκών Ορέων,	Δήμοι

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ (συνεχ.)	<p>Μαύρο Σκιάδι Λευκών Ορέων, Γουργούθακας Ατζίνες, Λευκών Ορέων, Βρυσί Λάκκων Ν. Χανίων, Κορίτσι Δ, Ανωγείων, Πετραδωλάκια Δ. Ανωγείων, Ταφκούρα Δ. Ανωγείων, Διπλοτάφκι Δ. Ανωγείων, Ερφοι Δήμοι Δ. Αρκαδίου, Μεσιακός Ασίτες Ν. Ηρακλείου, Σάρχος Δ. Κρουσώνα, Αγία Φωτεινή Δ. Χερσονήσου, Τρύπα Σελένας Ν. Λασιθίου, Μιτάτο-Μαγγασά Ε. Σητείας, Περιστεράς Δήμος Ιτάνου, Οξω Λασιδί Δ. Σητείας, Δημιουργία χωρικού συστήματος επιτόπιας προβολής και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής και υλοποίηση ενιαίων προγράμματος προβολής φαραγγίων με εύκολη πρόσβαση: Μιλάτου Νεάπολης, Δικταίο Άντρο Οροπεδίου Λασιθίου, Τράπεζας Οροπεδίου Λασιθίου, Απαλούστρες Ιεράπετρας, Κατωφύγι Καρύδιου, Πελεκητά ή Συκιάς Κάτω Ζάκρο Σητείας, Αρκαλοχωρίου ή Προφήτη Ηλία, Καμηλάρι Τυλίσσου, Ανεραϊδόγουλα Σελάκανου, Καμαρών Ζαρού, Χωστό Νερό Γιούχτα, Ειλείθιας ή σπήλαιο του Καρτερού, Δήμοι Φανταξοσπηλιάρα Πρίνου, Μελιδόνι ή Γεροντοσπήλιος Δ. Φρε, Τρύπα του Σεντόνη Ζωνιανών, Ιδαίον Άντρον ή Σπηλιάρα της βοσκοπούλας Ανωγείων, Τρύπα του Λέντακα Δήμου Φρε, Καθολικό, Ακρωτηρίου Χανίων, Κουρνά Ν. Χανίων, Χαίνοσπήλιος Αηδονοχωρίου, Σκοτεινό Γουβών, Αρκουδοσπηλιά Ακρωτηρίου, Αξού, Δόξα Ηρακλείου, Αρκαλόσπηλιος Μαράθου, Δαμάστα Μαράθου.</p>
---	---

2.4.2 Εκτίμηση αναμενόμενων επιπτώσεων

Η υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης και συγκεκριμένα η ανάπτυξη των προτεινόμενων έργων και δράσεων αναμένεται να επιφέρει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις σε πολλούς τομείς όπως στην τοπική οικονομία, στην απασχόληση, στους τομείς του τουρισμού, του πολιτισμού, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

<p style="text-align: center;">ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος 2. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας 3. Αύξηση γυναικείας απασχόλησης 4. Αύξηση της πολυαπασχόλησης 5. Ενίσχυση βαθμού διασύνδεσης παραγωγικών τομέων 6. Αναβίωση παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμαμάτων 	<p style="text-align: center;">ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Βελτίωση του επιπέδου ζωής 2. Τόνωση της τοπικής ζωής 3. Συγκράτηση του πληθυσμού 4. Αναβάθμιση ανθρώπινου κεφαλαίου 5. Διατήρηση τοπικής ταυτότητας
<p style="text-align: center;">ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αισθητική αναβάθμιση δομημένου περιβάλλοντος 2. Διατήρηση της τοπικής αρχιτεκτονικής 3. Αύξηση ανταγωνιστικότητας τουριστικού προϊόντος 4. Επανεκτίμηση της τοπικής ταυτότητας 5. Ανάδειξη και ήπια αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων 6. Ενίσχυση της πολιτιστικής ζωής 	<p style="text-align: center;">ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος 2. Εμπλουτισμός / διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος 4. Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου 5. Διάχυση τουριστικής ανάπτυξης 6. Ανάσχεση τουριστικής μεγέθυνσης κορεσμένων περιοχών
<p style="text-align: center;">ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία φυσικού περιβάλλοντος 2. Ανάδειξη και ήπια αξιοποίηση 	

2.5. Στρατηγική μάρκετινγκ και επικοινωνιακή στρατηγική

Οι προτεινόμενες δράσεις συσχετίζονται με τα μέτρα ανάδειξης και προβολής της Κρήτης συνολικά, ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, στήριξης του κρητικού τουρισμού, προώθησης του θεματικού τουρισμού, διαφύλαξης της τοπικής ταυτότητας και αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της Κρητικής Διατροφής.

Δεδομένου ότι ένα από τα κύρια προβλήματα που περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης είναι το έλλειμμα στον τομέα της προβολής, προτείνεται η διαμόρφωση ενός **Σχεδίου Μάρκετινγκ** το οποίο θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην Περιφέρεια, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά της τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στο εσωτερικό της Ε.Ε. και στον χώρο εκτός Ε.Ε. Κατά συνέπεια για την τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης απαιτείται η αντιμετώπισή της ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, οπότε και είναι αναγκαία η υλοποίηση ενός Σχεδίου Μάρκετινγκ για όλη την Περιφέρεια.

Συγκεκριμένα, το Σχέδιο Μάρκετινγκ της Περιφέρειας πρέπει να διερευνά και να αποδίδει συνθετικά τα στοιχεία και τη δομή της συνολικής τουριστικής εικόνας της Κρήτης και όχι να τονίζει τα πλεονεκτήματα μιας επιμέρους χωρικής μονάδας έναντι άλλων. Η λειτουργία της προσέγγισης και προώθησης ξεχωριστά ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος στην περιφέρεια, αποτελεί καθήκον φορέων που λειτουργούν σε διοικητικά κατώτερο επίπεδο, όπως π.χ. σε Νομαρχιακό ή και σε επίπεδο Δήμου. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δε μπορούν, ανεξάρτητα, να διαμορφωθούν και τοπικά σχέδια μάρκετινγκ.

Συγκεκριμένα το Marketing Plan πρέπει να αποβλέπει:

- στην προσέγγιση νέων αγορών
- στην επέκταση και υποστήριξη υφιστάμενων αγορών
- στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- στην διευκόλυνση της πληροφόρησης των τουριστικών αγορών.

Ενώ οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει να επιτύχει είναι:

- να γνωρίσει στον υποψήφιο τουρίστα τον προορισμό
- να διαμορφώσει μια εικόνα για τον προορισμό στο μυαλό του υποψήφιου τουρίστα και να διαφοροποιήσει τον προορισμό από τον ανταγωνισμό
- να παρακινήσει τον υποψήφιο "αγοραστή" να επιλέξει τον συγκεκριμένο προορισμό.

Το Σχέδιο Μάρκετινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, πρέπει να είναι αποτέλεσμα συνεργασίας, να λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις στρατηγικές επιλογές όλων των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό υπηρεσιών και φορέων. Επιπλέον, οφείλει να παρέχει σε συνεχή βάση ένα πολύτιμο απόθεμα πληροφοριών, προκειμένου να υποστηρίζει αποφάσεις μεζόνος σημασίας της περιφερειακής τουριστικής πολιτικής σε ένα μεταβαλλόμενο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Ως προς τα **μέσα προβολής**, κρίνεται πλέον επιβεβλημένη η εγκατάλειψη των παραδοσιακών μεθόδων προβολής και η στροφή σε σύγχρονες επικοινωνιακές μεθόδους που θα αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχει η ψηφιακή τεχνολογία. Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην προβολή μέσω του internet, το οποίο να μην χρειάζεται αρκετό χρόνο έως ότου να αποτελέσει πρωταρχικό κανάλι διανομής στον τομέα του τουρισμού εντούτοις σήμερα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε ότι αφορά τη συλλογή πληροφοριών με σκοπό την τελική επιλογή ενός ταξιδιωτικού προορισμού. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η ψηφιακή τεχνολογία διευκολύνει την απευθείας επαφή των επισκεπτών με επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας μειώνοντας την εξάρτηση από μεγάλους Tour Operators.

Σημαντικό επίσης εργαλείο για την τουριστική προβολή αποτελούν οι **δημόσιες σχέσεις** που αντίθετα με τη διαφήμιση δεν στοχεύει στον «πελάτη» αλλά στους μεσάζοντες του τουριστικού μάρκετινγκ, τους δημοσιογράφους και εκδότες διαφόρων εντύπων.